

LEKCJE ARCHIWALNE – oferta tematyczna 2023

Zapraszamy uczniów starszych klas szkół podstawowych i ponadpodstawowych do udziału w archiwalnych spotkaniach edukacyjnych. Istnieje możliwość łączenia zagadnień tematycznych. Zajęcia odbywają się w gmachu Archiwum Państwowego w Szczecinie przy ul. św. Wojciecha 13. Czas realizacji 45 min. Oferujemy również możliwość zwiedzania zabytkowego gmachu Archiwum Państwowego w Szczecinie (magazyny archiwalne, biblioteka) oraz pokaz wybranych, najciekawszych materiałów z naszego zasobu. Zainteresowanych naszą ofertą prosimy o kontakt telefoniczny: **91 433 50 02 w. 137** lub pod adresem: mduras@szczecin.ap.gov.pl

Pomorze w czasach książęcych od początku dynastii Gryfitów do XVII wieku.

- Pomorze we wczesnym średniowieczu (X-XII w.);
- lokacje miast i kolonizacja na prawie magdeburskim;
- miasta pomorskie i Hanza,
- rozbitcie dzielnicowe Pomorza w XIV-XV w.;
- Bogusław X i zjednoczenie Pomorza;
- Pomorze w XVI w. i w latach wojny trzydziestoletniej;
- materiały źródłowe dla okresu: **dokumenty pergaminowe i papierowe**, w tym kolekcja dokumentów gryfińskich, dokument z 1293 r., potwierdzający lokację Szczecina na prawie magdeburskim; **kancelaria książąt pomorskich** – Archiwum Książąt Szczecińskich oraz Archiwum Książąt Wołogoskich; **akta miejskie**, sądowe, administracji kościelnej, fundacji, klasztorów.

Prowadzenie: dr hab. Paweł Gut

Pomorze w czasach pruskich od XIX wieku do 1945 roku

- wojny napoleońskie na Pomorzu;
- reforma ustroju miast i administracji w XIX w.;
- uwłaszczenie chłopów;
- przemysł na Pomorzu w XIX i 1 połowie XX w.;
- odgłosy I wojny światowej na Pomorzu;
- przejęcie władzy przez narodowych socjalistów;
- Pomorze w latach II wojny światowej;
- materiały archiwalne: pruskiej administracji państwowej, w tym Naczelnego Prezydium Prowincji Pomorskiej, Rejencji Szczecińskiej; akta wytworzone przez administrację powiatową, sądy i władze miejskie; rękopisy i spuścizny.

Prowadzenie: dr hab. Paweł Gut

Wielka wojna 1914–1918 po stu latach

- okoliczności wybuchu pierwszej wojny światowej;
- źródła pomorskie do pierwszej wojny światowej;
- konsekwencje społeczno-polityczne pierwszej wojny światowej:
- gospodarka;
- zmiany terytorialne (powstanie nowych państw);
- zmiana obyczajowości;
- wojna w kontekście odpowiedzialności moralnej;
- nierozwiązane problemy – w kierunku drugiej wojny światowej;

Prowadzenie: dr hab. Paweł Gut

Szczecin i Pomorze na przełomie epok – od III Rzeszy do Polski Ludowej

Część pierwsza – Pomorze w okresie drugiej wojny światowej

- przemysł militarny regionu,
- polityka wobec Żydów,
- pracownicy przymusowi i system obozowy,

- naloty alianckie na Szczecin,
- walki o Pomorze Zachodnie w 1945 roku.

Część druga – Pomorze Zachodnie w Polsce

- ustalenie granicy zachodniej,
- tworzenie polskiej administracji,
- kwestia przynależności państwowej Szczecina,

Prowadzenie: Bartosz Sitarz

Pomorze Zachodnie po 1945 roku

- źródła do dziejów Pomorza Zachodniego po 1945 r.: akta administracji państwowej i samorządowej, partii politycznych, jednostek gospodarczych, zakładów pracy, instytucji, związków i stowarzyszeń;
- aspekty państwowości polskiej w tym okresie (kwestia przynależności państwowej Szczecina, ustalenie granicy zachodniej);
- osadnictwo na ziemiach zachodnich w oparciu o akta Państwowego Urzędu Repatriacyjnego;
- zagospodarowanie Pomorza Zachodniego;
- przemysł i gospodarka morską;

Prowadzenie: Bartosz Sitarz

Rola i znaczenie archiwów państwowych

- znaczenie terminu „archiwum” w czasach historycznych i obecnie;
- znaczenie, rola i zadania archiwów na przestrzeni wieków oraz obecnie;
- podstawowe pojęcia: zasób archiwalny, zespół archiwalny, jednostka archiwalna, inwentarz zespołu, źródło archiwalne;
- państwowa sieć archiwalna w Polsce;
- zarys dziejów Archiwum Państwowego w Szczecinie;
- zasady udostępniania zasobu;

- zasób archiwów państwowych – dostępny również w Internecie;
- prezentacja wybranych materiałów archiwalnych.

Prowadzenie: Bartosz Sitarz

Joanna Glatz

Źródło historyczne i jego znaczenie

- rodzaje źródeł historycznych;
- znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości;
- metody pracy ze źródłem;
- rola archiwum państwowego jako przechowawcy źródeł historycznych.

Prowadzenie: dr Kamil Biały

Na tropach przodków - Dzieje mojej rodziny, czyli genealogia dla początkujących

- wprowadzenie do genealogii;
- historia rodziny zaczyna się w domu, czyli jak zacząć poszukiwania;
- źródła do badań genealogicznych, czyli gdzie szukać;
- co można znaleźć w archiwach państwowych;
- genealogiczne bazy danych;
- instytucje i towarzystwa genealogiczne.
- archiwa rodzinne – jak je stworzyć i o nie dbać?
- „Archiwa Rodzinne Niepodległej” – materiały z kolekcji prywatnych
- jak stworzyć drzewo genealogiczne.

Prowadzenie: Bartosz Sitarz

dr hab. Paweł Gut

Stare druki z zasobu biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie jako rzeczowa dokumentacja europejskiego drukarstwa

- od rękopisu do książki drukowanej;
- pojęcie starego druku i inkunabułu;
- wynalazek druku i jego znaczenie;
- pierwsi europejscy drukarze. Rozwój drukarstwa w Polsce i na Pomorzu Zachodnim;
- prezentacja wybranych zabytkowych egzemplarzy z zasobu biblioteki APSz.

Prowadzenie: dr Janina Kosman

Archiwum trzech państw

- dzieje i zasób Archiwum Państwowego w Szczecinie;
- powstanie nowożytnych archiwów w Prusach;
- od Archiwum Książęcego do Archiwum Państwowego w Szczecinie;
- budynek Archiwum Państwowego w Szczecinie jako przykład budownictwa archiwalnego początków XX wieku;
- archiwalia pomorskie i ich charakterystyka;
- lata przełomu – losy archiwum Państwowego w Szczecinie w dobie drugiej wojny światowej;
- polskie dzieje Archiwum Państwowego w Szczecinie i współczesne wyzwania dla archiwów;
- prezentacja najcenniejszych zbiorów archiwalnych opatrzona komentarzem historycznym, a także kartografików, zbiorów specjalnych, pieczęci obrazujących kolejne etapy dziejów Pomorza Zachodniego.

Prowadzenie: dr hab. Paweł Gut

Szczecin i Pomorze Zachodnie w „starym kinie”

Archiwum Państwowe w Szczecinie posiada w swoim zasobie kilkanaście polskich filmów dokumentalnych z lat 60. i 70., zapisanych w oryginale na taśmie 16 mm, obecnie zdigitalizowanych. Pokazy filmów poprzedzone są wprowadzeniem historycznym, a także komentarzem w trakcie ich trwania. Proponujemy następujące filmy:

- „*Szczecin – pierwsze dni*” – lata 70. XX w., polski film dokumentalny, czarno-biały, 37 min.; W filmie wykorzystano zdjęcia Polskiej Kroniki Filmowej oraz Towarzystwa Przyjaciół Szczecina. Prezentuje pionierskie lata Szczecina, powojenne zniszczenia, odbudowę, manifestację patriotyczną „Trzymamy Straż nad Odrą” (1946);
- „*Szczecin. Barwy miasta*” – polski film dokumentalny, rok produkcji: 1979, barwny, brak ścieżki dźwiękowej, czas: 43 min. Produkcja: Telewizja Polska przy współpracy Towarzystwa Przyjaciół Szczecina. Na filmie zarejestrowano m.in.: zabytkową i nowoczesną zabudowę Szczecina, zakłady przemysłowe (Stocznnię Szczecińską, Stocznnię „Gryfia”, Zakłady Chemiczne „Police”, Hutę „Szczecin”, Papiernię „Skolwin”, port szczeciński, Fabrykę Kabli „Załom”, przetwórstwo rybne, Famabud, Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Dana”), szkoły i uczelnie wyższe (Liceum Plastyczne, Akademię Rolniczą, Wyższą Szkołę Morską), produkcję Pepsi-Coli, budowę Trasy Zamkowej;
- „*Nasz Szczecin*” – rok produkcji: ok. 1969, polski film dokumentalny, barwny, czas: 21 min. 20 sek. Film zrealizowany na zlecenie Towarzystwa Przyjaciół Szczecina przez Wytwórnię Filmów Sportowych i Turystycznych „Sportfilm”. Prezentuje pionierski okres miasta, przemysł, gospodarkę, szkolnictwo wyższe, budownictwo;
- „*Etiuda szczecińska*” – rok produkcji: 1971, film barwny, czas: 26 min. Produkcja Oddział Miejski PTTK, Wojewódzki Dom Kultury, WKKFiT Szczecin. Film promujący region zachodniopomorski, jego historię, zabytki, osiągnięcia. Przedstawiający Szczecin i Pomorze Zachodnie jako teren, na którym tradycja spleta się ze współczesnością. W filmie pokazano m.in. Siekierki; Cedynię; zbiory Muzeum Narodowego w Szczecinie; ruiny i odbudowę Zamku Księżąt Pomorskich w Szczecinie; Zamek jako instytucję kultury; kościół pw. św. św. Piotra i Pawła; ruiny kościoła pw. św. Jakuba; Szczecin jako miasto parków; mecz MKS „Pogoń”; Juwenalia w Klubie „Kontrasty”; przysięgę studentów Wyższej Szkoły Morskiej na Wałach Chrobrego; wodowanie statku Glyntawe; wycieczkę statkiem po porcie szczecińskim; rybaków przy pracy na Zalewie Szczecińskim; zabytki Stargardu; Zamek w Płotach – siedzibę oddziału Archiwum Państwowego w Szczecinie; Katedrę w Kamieniu Pomorskim; Babigoszcz; Międzyzdroje i Świnoujście.

Prowadzenie: Marek Lupa